

ZOR

Çocuk ve Gençler

Rehber Öğretmenler İçin
Öğretmen Eğitimi Kılavuzu

Kültegin Ögel
Ceyda Yılmazçetin Eke
İtir Tarı
Bilge Erol

T.C. İstanbul Valiliği
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Hollanda İstanbul Başkonsolosluğu MATRA KAP Fonu

ZOR

Çocuklar ve Gençler

Rehber Öğretmenler İçin

Öğretmen Eğitimi Kılavuzu

2005
İstanbul

Kültegin Ögel
Ceyda Yılmazçetin Eke
İtir Tarı
Bilge Erol

T. C. İstanbul Valiliği
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Hollanda İstanbul Başkonsolosluğu
MATRA KAP Fonu

İÇİNDEKİLER

Katkıda bulunanlar

Önsöz

Bilgi notu

Eğiticiler için genel bilgiler

Eğitici notları

KATKIDA BULUNANLAR

Ferdana Çetin
Nadire Özçelik
Emine Küle
Bünyamin Can
Pekay Aydın
Seval Çakırtaş
Nagehan Zafer
Berrin Bağdatlı
Nurten Neşeli
Aşkın Haskaya
Neşe Turgut
Vilda Bulut
Esen Yıldırım
Emel Tınas
Esra Başer
Derya E. Yıldız
Saim Badem
Süleyman Alkan
Ahmet Yiğit
Serpil Ekinci
Salih Pektaş
Nesrin Aksu
Nejla Paşaoğlu
Tunay Güner
Şükran Şireci

Nazan Malkoç
Fatih Ordu
Esin Kaptanbaş
Kader Demir
Bilge Erol
Musa Özyılmaz
Gülsevil Paç
Refika Özkan
Nihan Bapir
Filiz Erez
Hüsniye Soydan
Sinem Kabay
Laçın Özdağ
Nermin Alkan
Aytül Khaliliov
Ebru İşbilir
Mustafa Erdem
Cengizhan Seven
Işıl Aksoy
Sait Hisar
Aslı Ekşi
Şeyda İşman
Mesut Güngör
Figan Açıköz
Ali Hekber Açıköz

ÖNSÖZ

Riskli davranış gösteren ve risk altındaki çocuklar genelde okul ortamını bozan, okul çalışanlarına güçlükler yaşatan “zor” çocuklardır. Bu çocuk ve gençlerin okul sistemi içinde tutulması büyük önem taşır. Tüm araştırmalar, eğitim sistemi dışına bu çocukların daha zor koşullarda yaşamlarını sürdürmeye başladıklarını göstermektedir. Madde deneyen çocuklar bağımlıya, suça itilen çocuklar bir süre sonra suçlu (kriminal) kişiliklere dönüşmektedir.

Bu nedenle, riskli davranışlar gösteren bu çocuklara yönelik okul içinde uygun davranış yöntemlerinin geliştirilmesi gereklidir. Böyle bir etkinliğin yürütülmesinde rehber öğretmenlere büyük bir görev düşmektedir. Bunlardan en önemlisi, diğer öğretmenlerin ve idarecilerin bu konuda bilgilendirilmesidir. Bu kitapçık eğitimde size yardımcı olması için hazırlanan bir kılavuzdur.

Kılavuzda yer alan bilgi notları bölümünde iki sayfalık bir broşür yer almaktadır. Bu broşürü çoğaltarak diğer öğretmenlere ve idarecilere dağıtabilirsiniz. Eğiticiler için bilgiler bölümünde ise, kitabın en arkasında yer alan saydamları nasıl kullanacağınıza ilişkin bilgiler yer almaktadır. Saydamları kullanırken, içinde bulunduğunuz ortama uygun değişiklikler yapabilirsiniz. Ancak eğitimin bütünlüğü açısından saydam ve kılavuzlara mümkün olduğu kadar sadık kalırsanız seviniriz. Saydamlara www.yeniden.org.tr sitesinden ulaşabilirsiniz.

Bu kılavuzun hazırlanmasına katkıda bulunan tüm arkadaşlarıma ve uygulayacak olan tüm eğitimcilere teşekkür ederim.

Saygılarımla,

Doç. Dr. Kültegin Ögel
İstanbul, 2005

Şiddet eğilimi olan, sık sık kavga eden, madde veya alkol kullanan, suça itilen, evden kaçan, okuldan kaçan, kendine zarar veren, sokakta çalışan, riskli cinsel davranış gösteren ve davranış sorunları olan çocukları risk altında olan, riskli davranış gösteren veya zor çocuk ve gençler olarak tanımlıyoruz. Bu davranışlardan bir yada birden fazlası bir arada olabilir.

Bu çocuklar sıklıkla etiketlenir, beceri eksiklikleri, Yalnızlık ve dışlanmaları vardır. Okuldan atılır, sokakta yaşamaya ve suça itilirler. Bedensel ve ruhsal sorunları vardır ve yasal sorunlarla karşılaşır.

Onlar genelde okulda izole edilirler. Onlara yönelik müdahale yöntemleri konusunda bilgi ve insan kaynaklığı eksikliği vardır. Aileleriyle yetersiz iletişim kurulur. Olumsuz davranış sergileneceği beklentisinin artmasına paralel olumlu davranışların olabileceğine olan inanç azalır. Okuldan uzaklaştırılan çocukların riskli davranış gösterme sıklığı artar. Bu çocuklar etiketlenir ve bunun sonucunda olumsuz davranışlarını sürdürmeye devam ederler.

UNUTMAYIN, Bu çocuklarla uğraşmak uzun soluklu bir çalışmayı ve sabrı gerektirmektedir.

ZOR ÇOCUKLARA YAKLAŞIM

Zor çocuklara yaklaşımda temel ilkeler şunlardır:

Kişiliğine saygı gösterin: Onu bir yetişkin gibi görerek konuşun.

Dinleyin: Onları dinleyen pek yok, o yüzden siz dinleyin.

Tuzaklarına düşmeyin: Sizi sınırlendirmek isteyebilir, tuzığa düşmeyin.

İstikrarlı olun: Bir gün çok iyi, bir gün kötü olmayın. Hep aynı kalmaya çalışın.

Sürekli ve sabırlı olun: Davranışlarındaki düzelme uzun süre alacağından sabırlı olun.

Kötü davranışlar yerine iyi davranışlar üstüne konsantre olun: İyi davranışlarının fark edilmesine ihtiyacı vardır.

Onu değil, davranışını eleştirin: “Sen çok kötüsün; insanlara vuruyorsun” yerine “Vurmak kötü bir davranış”.

Tutarlı davranın: Bir davranışa her zaman aynı tutumu takının.

Olumlu tarzda konuşun: “Çayı oraya koyma” yerine “çayı oraya koymak yerine masa üstüne koy...”

Cesaretlendirin: Kendine olan yeterliliğini destekleyin, güvenini ve inancını artırın.

Tartışmaktan kaçının: Tartışmak çözüm getirmez ve verimli değildir.

Çözüm odaklı olun: Önünüze çıkan sorunların çözümlerine odaklanın ve her birinden bir ders çıkararak üstesinden gelmesini sağlayın. Değişimin önündeki engelleri kaldırmasına yardımcı olun.

Her yaşananandan bir ders çıkarın: Yavaş yavaş öğrenmesini sağlayın. Öğrenmesi için zaman tanıyın.

Şiddete Eğilimli

- Şiddetin analizini yapın. Nedenlerini ve tetikleyici sebepleri belirleyin.
- Şiddet uygulama konusunda çocuğun algısının neler olduğunu öğrenin.
- Şiddet uyguladığında verdiğiniz tepkilerde tutarlı olun.
- Olumlu davranışları övün, pekiştirin.
- Konulan kurallar açık, net ve tutarlı olsun.
- Aileyi bilgilendirin ve sürece dahil edin.
- Aile içinde şiddet uygulanıp uygulanmadığını kontrol edin.
- Ev içindeki kuralların ve tepkilerin açık, net, tutarlı olması gerektiğini anlatın.
- Okul psikolojik danışmanına yönlendirerek işbirliği yapın.

Unutmayın, Şiddet Öğrenilmiş Bir Davranıştır. Eğer Olumsuz Bir Davranış Öğrenilmişse Olumlu Bir Davranışı da Öğretebiliriz.

Suç İtilen

- Çocukla iletişime geçin ve güven ilişkisi kurun.
- Genel değerlendirme için psikiyatriste yönlendirin.
- Çocuğu suç işlemeye iten etkenleri (aile, arkadaşlar, çevre) araştırın.
- Başka suçlar işleme eğilimi varsa bunun eyleme dönüşmesini önlemeye çalışın.
- Çocuğu takibe alıp, okuldan uzaklaşmasını/ayrılmasını engellemeye çalışın.
- Okul ile bağ kurmasını sağlayın.
- Çocuğun etiketlenmesini önleyin.
- Aileyi durumdan haberdar etmeniz gerekirse bunu okul psikolojik danışmanı ile işbirliği kurarak yapın.
- Okul psikolojik danışmanı ile işbirliği yaparak aileye danışmanlık konusunda birlikte çalışın.

Suç işlerken çocuğun yakalanması ya da yakalanmaması, polisle başa derde girmesi veya girmemesi değil, hayatı boyunca bir kez suç kapsamına giren davranışlarda bulunması yeterlidir.

Madde Kullanımı

- Kendinizi hazır hissetmeden onunla konuşmayın.
- Önyargılarınızın olabilir, bunları farkına varmanız ona karşı tutumunuzun olumsuz olmasını azaltabilir.
- Amacınızın ona destek ve yardımcı olmak olduğunu vurgulayın.
- Etiketlemekten kaçının ve okul içinde etiketlenmesini önleyin.
- Eğer öğrenci maddenin etkisi altında ise onunla bu durumda konuşmayın.
- Çocukla ya da idare ile konu hakkında görüşmeden önce okul psikolojik danışmanına şüphenizden bahsedin.
- Aileyi okul psikolojik danışmanı ile görüşmeleri için çağırın.
- İyileşmeye dair sözünü içeren anlaşma kağıdı imzalatmaya çalışın.

Her madde kullanan çocuk bağımlı değildir. Unutmayın! Madde kullanımı uzun süreli takip gerektirir. Çocukla aranızda kurulan ilişkiyi sürdürün.

Davranış Sorunları

- Davranış problemlerinin gözükmesine yol açacak olası stres faktörlerini öğrenin.
- Kendisindeki dürtüsel davranışlarının farkına vardırmaya çalışın.
- Herhangi bir şeyi konuşurken onu ikna etmekten kaçının.
- Olumlu davranışlarını övün.
- Okul ile arasında bir bağ kurulmasını sağlayın.
- Okul içindeki ve dışındaki bir takım aktivitelere, grup faaliyetlerine katılımını arttırmak için yönlendirme yapın.
- Sınıf içinde kapasitesine uygun görevler verin.
- Aile ile konuşurken çocuğun olumlu davranışları ve güçlü olduğu yönlerini vurgulayın.
- Okul psikolojik danışmanından destek almaları için gerekli yönlendirmeyi yapın.

Sorunlu davranışlar birden bire ortaya çıkmaz. Bu çocuklarla kurulmuş güvene dayalı bir ilişki bile davranışlarında değişim meydana getirebilmektedir...

Evden Kaçma

- Evden kaçma nedeninin altında fiziksel veya cinsel taciz yatıyor olabilir.
- Çocuğun güvenliğini sağlayabilmek için okul psikolojik danışmanı ile işbirliği yapın ve gereken kişi ve kuruluşlara haber verin.
- Sokakta yaşamak ile ilgili gerçekçi olmayan düşüncelerini öğrenin.
- Gerçek bilgileri onu yargılamadan, suçlamadan ona açıklayın.
- Arkadaş çevresi hakkında bilgi sahibi olun.
- Okul ile arasında bir bağ kurulmasına yardım edin.
- Okul psikolojik danışmanına yönlendirin.

Hiçbir çocuk nedensiz yere evden kaçmaz

Kendine Zarar Verme

- Yaklaşımınız nötr olmalıdır (“kes/yap” veya “kesme/yapma” demekten kaçının).
- Kendini kesen birine tıbbi müdahale gerektirip gerektirmediğini kontrol edin.
- Kesi ister derin ister hafif olsun mutlaka pansuman yapılmasını sağlayın.
- Her kendine zarar verme, intihar değildir.
- Kendine zarar verme genelde sorunlarla sağlıklı başa çıkma yöntemlerini bilmeyenlerde görülür.
- Bir psikiyatriste yönlendirme yapsanız da çocuğu okulda izlemeye devam edin.
- Yaptıklarını onaylamayın, ama onu etiketlemeyin.

Kendine zarar verme davranışı ile intihar davranışını birbirinden ayrı olgulardır. Unutmayın! Dikkat çekmek için değil, bir sıkıntısını gidermek için kendine zarar veriyor

Dikkat Eksikliği Ve Aşırı Hareketlilik

- Konu ile ilgili olarak öğretmenin bilgilendirilmesini sağlayın ve desteğini alın.
- Uygun öğrenme ve ders çalışma tekniklerini öğrenmesi için okul psikolojik danışmanına yönlendirin.
- Sorumluluk duygusunu ve kendine güvenini geliştirmesine yardımcı olmak için kapasitesine uygun görevler verin.
- Olumlu ve güçlü yönlerini pekiştirin.
- Çocuğun fazla enerjisini atması için fiziksel aktiviteler yapmasını sağlayınız.
- Çocuğun güçlü olduğu yönleri aileyle paylaşın.

Dikkat eksikliği veya aşırı hareketliliği olan çocukların okula adaptasyonu sonraki yaş dönemlerindeki riski azaltmak için önemlidir.

Okuldan Kaçma

- Okula kaç gün devamsızlığı olduğunu öğrenin.
- Ailesinin durumdan haberi yoksa bilgilendirin.
- Aile ile ortaklaşa çalışın.
- Devamsızlığın esas nedenini öğrenin.
- Çocuk okuldan kaçtığı anda nereye gittiğini, neler yaptığını, kimlerle birlikte olduğunu araştırın.
- Okuldaki sosyal etkinliklere yönlendirin.
- Sınıf içinde bazı sorumluluklar verin.
- Grup etkinliklerine katılımını teşvik edin.

OKUL İÇERİSİNDE ETİKETLENME

Çocukların etiketlenmelerini önlemek için riskli davranışlarının herkes tarafından öğrenilmemesi sağlanmalıdır. Etiketlenmesini önlemek için sınıf içersinde grup çalışmaları yapılması yararlıdır. Ancak bu çocukların bazen bu etiketlerden yararlanmaya çalıştıkları da unutulmamalıdır.

HERKESE GÖREV DÜŞÜYOR. BİZ ÜSTÜMÜZE DÜŞENİ YAPALIM

ZOR DA OLSA...

EĞİTİCİLER İÇİN GENEL BİLGİLER

EĞİTİMİN AMACI:

- Zor çocuklar kavramının ve riskli davranışların neler olduğunu anlatmak
- Sorunların gelişim sürecini olduğunu vurgulamak ve sorunların nasıl geliştiğini açıklamak
- Bu çocukların karşılaştıkları sorunları ve ihtiyaçlarını tartışmak
- Zor çocuklarla eğitim sürecinde karşılaşılan zorlukları gözden geçirmek
- Zor çocuklara yaklaşımdaki etkisiz müdahaleleri anlatmak
- Zor çocuklara yaklaşımdaki temel ilkeler hakkında bilgilendirmek
- Suç kapsamına giren davranışlarda bulunan, şiddet eğilimli olan, madde kullanımı ve davranış sorunları olan, evden kaçma ve kendine zarar verme davranışı olan çocuk ve gençlere okul sistemi içerisinde yaklaşım konusunda bilgilendirmek

HEDEFLER:

- Zor çocuk ve gençlerle ilgili yanlış inançları ortaya çıkartmak ve fark ettirmek
- Okul sistemi içerisinde de yapılacak çalışmalar olduğunu vurgulamak
- Okul sistemi içerisinde ne tür çalışmalar yapılabileceğini anlatmak
- Konuyla ilgili duyarlılığı artırmak
- Sorunun önlenmesinde toplumun her kesimine rol düştüğünü ve bize düşenleri üstlenilmesinde yarar olduğunu anlatmak

EĞİTİCİ NOTLARI

- Saydam 1 Bu çalışmanın amacının zor çocukları tanımak ve onlara erken dönemde müdahale edebilmek için gerekli temel bilgileri vermek olduğunu anlatın.
- Saydam 2 Risk altında kavramı oldukça genişdir ve bazen sebepler ve davranışlar birbiriyle karışabilmektedir. Örneğin anne-babanın alkol veya uyuşturucu kullanması ya da gencin cinsel istismara maruz kalmış olması risk etkeni iken, gencin yoğun alkol kullanımı olması veya kendini kesmesi riskli davranışlar olarak kabul edilmektedir. Ayırt etmek gerekir.
- Saydam 3 Riskli davranışları açıklamadan tek tek sayın. Bu davranışların genelde BİRKAÇ TANESİNİN BİR ARADA görüldüklerinin altını çizin.
- Saydam 4 Okuldan kaçmanın ara sıra değil, süreklilik halini kazandığı ve bir yaşam tarzına dönüştüğü durumların riskli olduğunun altını çizin.
- Son bir yıl içerisinde en az bir geceyi, evde bir sorunu takiben ve ailesinin haberi olmadan başka bir yerde ya da sokakta geçirmenin evden kaçma kapsamına gireceğini, sokakta yaşamayı kapsamayacağını vurgulayın.
- Saydam 5 Sigara, alkol ve madde kullanımı ile ilgili bilgileri tekrar ederek altını çizin.
- Sokakta veya herhangi bir iş yerinde çalışmanın riskinden bahsedin. Ailenin bilgisi olup olmamasının kriter olmadığından bahsedin.
- Saydam 6 Yaşamı boyunca bir kez dahi bir silah taşımanın çok önemli olduğunu tekrar vurgulayın.
- Kendine zarar verme davranışları arasında kafasını duvara vurma, sigarayla kendini yakma, kesici aletler ile kendini kesme gibi davranışlardan herhangi birinin olabileceğini ve yaşamı boyunca bunlardan birini yapmanın önemini vurgulayın. Detaya daha sonra gireceğinizi vurgulayın.
- Saydam 7 Sık yalan söyleme, otoriteye sürekli karşı gelme, aşırı hareketlilik, eşyalar, hayvanlara ve insanlara zarar verme, suç işleyen kişilerle “takılma” özellikleri olan çocuklara dikkat edilmesi ve destek verilmesi gerektiğini bir kez daha hatırlatın.
- Toplumsal olarak kabul gören yaşlardan önce cinsel ilişkide bulunmak ve bu cinsel ilişkilerinde uygunsuz eşlerle olmak. Korunma olmadan cinsel ilişkiye girmenin kontrol edilmesi gerektiğini hatırlatın.
- Saydam 8 Nedensel faktörlerin etkileşiminin sonucunda ortaya çıkan riskli davranışların eğer zamanında müdahale edilmezse olumsuzluklarla sonuçlanacağını vurgulayın. Bunun bir süreç olduğunu ve her kuruma bunu önlemekte görev düştüğünün altını çizin.
- Bu gelişim süreci içinde AİLENİN, OKULUN ve AKRANLARIN ne gibi

OLUMSUZ katkılarının olabileceğini sorun ve tartışın.

- Saydam 9 Anlattıklarınızı özetlemek için şekilden yararlanın. Farklı dönemlerde farklı özellikler görülebileceğini vurgulayın. Erken dönemde önleme çalışmaları yapmanın öneminin altını çizin.
- Saydam 10 “Bu çocukların ne gibi SORUNLAR İLE KARŞILAŞABİLECEKLERİNİ ve ne gibi İHTİYAÇLARI OLABİLECEĞİNİ” sorun ve tartışın.
- Saydam 11 Bu çocukların ne gibi SORUNLAR İLE KARŞILAŞABİLECEKLERİNE ve ne gibi İHTİYAÇLARI OLABİLECEĞİNE dair katılımcıların fikirlerini aldıktan sonra siz bu çocukların sorun ve ihtiyaçlarını ve bu süreç içerisinde sizlerin yapabileceklerini özetleyin.
- Saydam 12 Okulda böyle bir çocukla karşılaştıklarında ne yaptıklarını sorun. HATIRLATIN bu çocuklar eğitim sistemi içinde oldukça zorlanmaktadır ve onları sistem dışına atmak bir ÇÖZÜM DEĞİL.
- * Bir sonraki slayda geçmeden önce “Bu çocuklarla çalışırken hangi tekniklerin işe yarayacağını” katılımcılara sorun.
- Saydam 13 Katılımcıların bu çocuklarla çalışırken hangi tekniklerin işe yarayacağını sorup öğrendikten sonra “neden işe yarayacağını” tartışın.
- * Bir sonraki slaydı koymadan önce zor çocuklarla çalışırken görüşmelerde temel olarak nelere dikkat edilmesi gerektiğini gruba sorun ve tartışın.
- Saydam 14 Kimse onları “adam” yerine koymadığı için herkesten farklı davranarak onu yetişkin gibi görerek konuşmalarının önemini vurgulayın.
- Tutarlı davranmalarını, onun kişiliğini değil, olumsuz davranışlarını eleştirmelerini ve küçük de olsa olumlu davranışları olduğunda bunu desteklemelerini söyleyin.
- Saydam 15 Çocukların bir kere de her şeyi öğrenmelerini beklememeleri ve olumlu davranışlarını gözlemlemeyi unutmamaları hatırlatılmalıdır. Sorunlara odaklanmaktansa çözüme odaklanmanın değişimin önünü daha kolay açacağını vurgulayın.
- Saydam 16 Şiddet uygulamanın öğrenilmiş bir davranış olduğunu unutmayınız. Aileyi işin içine katmanın çoğunlukla daha olumlu sonuçlar vereceğini hatırlatın. Şiddetin sebeplerini anlamanın şiddeti önlemekle ilgili bilgi vereceğini vurgulayın.
- Saydam 17 Doğuştan demek sorunlara çözüm üretmenin önünü Tıkar. Sorumluluk

almak istememenin bir başka ifadesidir.

- Saydam 18 Suç işlerken çocuğun yakalanması ya da yakalanmaması, polisle başa derde girmesi veya girmemesi değil, hayatı boyunca bir kez suç kapsamına giren davranışlarda bulunması yeterlidir. Okulla ilişkisi kesilen çocuklara ulaşmanın daha zor olduğunu ve mümkün olduğu kadar okul sistemi içerisinde çocukları tutarak onları geri kazanmak gerektiğini vurgulayın.
- Saydam 19 Sorunlar ilerlemeden hemen şimdi bir şeyler yapmak gerekir...
- Saydam 20 Öfke hissedebilirsiniz, ancak bunun çocuğa yansması onda anlaşılmadığı duygusunu uyandırır, iletişimi engeller. Kendi duygularınızın farkına varmak ve bu çocuklarla çalışmalarınızda sizi engelleyebilecek düşüncelerinizi fark etmek önemlidir.
- Saydam 21 Madde kullanan çocuğu okuldan uzaklaştırmak onu “risk”lerin içine atmak itmek anlamına gelir. Okul sistemi içerisinde kalıp onlara yardımcı olmak gerekir.
- Saydam 22 Kişi önce maddeye karşı merak duyar. Kullansam acaba neler olur diye merak eder ama aynı zamanda maddenin etkilerinden korkar. Merak korkuyu yener ve kişi “Bir kereden bir şey olmaz” diyerek kullanmaya başlar. Bundan sonraki her kullanışı son kullanışı olacaktır ama beklenen son hiç gelmez. Bağımlı olduğunu inkar eder ve maddeyi kontrol edebileceğini iddia eder. Kişi dibe vurduğunda artık bırakmak zorunda olduğunu anlar. Bir süre temiz kalır Fakat kişi kendine güven kazandıkça madde ile ilgili sıkıntılarını unutacak ve tekrar “bir kere” deneyecektir. Bir kere denemekle kalmayıp kullanımı eskisi gibi olacaktır (“Battı balık yan gider” mantığıyla). Böylece bağımlılık bir kısır döngü haline gelecektir.
- Saydam 23 Ergenlik süreci içerisindeki denemelerin bağımlılıkla adlandırılması doğru değildir. Bağımlı olarak davranmayın..
- Saydam 24 Tüm özellikleri birden göstermeyebilirler. Ancak bir risk bile çalışmalara başlamak için yeterlidir. Düşünmeden hareket ederler, yaptıklarını sorgulamazlar, kısa vadeli kazançlar elde etmeye odaklanmışlardır.... Tüm bunlar davranış özellikleridir, bu yüzden değişebilir. Problemleri bir davranış sergilenmeden önce ne gibi olayların meydana geldiğini, bunlara eşlik eden düşünce ve duyguları öğrenmeye çalışın. Bu tür durumların geldiğini önceden yakalaması öğretilirse sorunlu davranışlarının sayısı azalır.
- Saydam 25 “Doğuştan” demek ve davranışlarından dolayı onları suçlamak süreçte sorumluluk almamak anlamına gelir.

- Saydam 26 Ebeveynler arasındaki ciddi anlaşmazlıkların yanı sıra gencin “özgürlük” arayışı, otorite ile yaşadığı sorunlar, madde kullanımı da evden kaçma davranışının sebepleri arasında yer alabilir.
Onu yargılamamalı, sebeplerini anlamaya çalışmalılar.
Çocuk eğer zor durumda ise Sosyal Hizmetler Müdürlüğü ile bağlantıya geçmeyi düşünebilirler.
- Saydam 27 Evden kaçan çocukları olumsuz etiketlemeyin, sebeplerini öğrenmeye çalışın. Yardıma ihtiyacı olduğunu göreceksiniz.
- Saydam 28 Hem dolaylı hem de direkt kendine zarar verme davranışları vardır. Burada direkt olarak kendine zarar verme davranışları ve bunlar içerisinden en sık rastlanılan kendini kesme ele alınmaktadır.
İlgi çekmek için bu tür davranışlar yapılmaz. Eğer nasıl davranabileceğine dair sağlıklı tepkileri olsaydı zaten kendisini kesmezdi bilgisinin vurgulanması lazım.
Ancak sağlıklı başa çıkma yöntemleri edindikten sonra bu davranışı bırakacağını unutmayın.
Size korkunç gelen bu olay ona anormal/ürkütücü gelmeyebilir.
Yaptıklarını onaylamayın, ama “psikopat işi, nasıl yapılır” demekten de kaçının.
- Saydam 29 Kendine zarar verme davranışı, insanların sağlıklı olarak sıkıntıları ile nasıl başa çıkacaklarını bilmemelerinden kaynaklanır.
- Saydam 30 Dikkat Eksikliği Bozukluğu’nun geniş bir konu olduğunu ve ilk yapılması gereken şeyin ayırt edici tanı için yönlendirme yapmak olduğunu hatırlatın.
Aile çok yorgun düşmüş ve kafası iyice karışmış olabilir. Aileyi bilgilendirmek ve hangi yolları izlerlerse çocuklarıyla daha iyi bir iletişim kuracaklarını anlatmak önemlidir.
Becerilerinin zayıf olması nedeniyle bazı işlerde başarısızlık yaşamalarının onların kendilerine olan güvenlerini kırdığını unutmayın.
Bu durum çocuğun okula adaptasyonunu zorlaşmasına ve uyumsuz davranışlar sergilemesine yol açabilir. Bu sebeple zayıf veya eksik olan becerilerinin geliştirilmesi için çalışma yapılması atlanmamalıdır.
- Saydam 31 Sonraki sorunları azaltmanın yolu bir sorunlu davranışı bile müdahaleyi gerektirir.
- Saydam 32 Okuldan kaçma; çocuğun uzun süreli, geçerli bahanesi olmaksızın okula gitmemesi ya da ders saatleri dahilinde okulu terk etmesi olarak tanımlanabilir.
Okuldan kaçma çocuğun ileride madde kullanımı, okuldan atılma ve daha fazla riskli davranışlar sergileme gibi daha büyük sorunlar yaşayacağını bir işareti olabilir. Okuldan kaçma ve sonunda da tümüyle okuldan kopmak aynı zamanda çocuğun suç işlemesine geçiş de sağlayabilir. Daha büyük sorunları önlemek için bu sorunla uğraşmak ve çocuğu okul sistemi içerisinde tutabiliyor olmak için uğraşmak gereklidir.
Aileyi çalışmalara ortak etmek, okul ve aile işbirliği içerisinde müdahale

çalışmaları yapmak önemlidir.

- Saydam 33 Okuldan kaçmaları onların “haylaz” olduğunu değil, bir sorunu olduğunu göstergesidir.
- Saydam 34 Etiketlenme dışlanmayı, dışlanma etiketlenmeyi ve etiketlenme de daha fazla dışlanmayı tetikler.
- Saydam 35 Okul içerisinde çocuğun adının çıkması gelişimi olumsuz etkiler. Etiketlenen çocuğun kendisinden olumlu davranış beklentisi de zaman içinde azalır.
Bu sebeple, çocuk ile ilgili bilgileri sadece konuyla ilgili kişilerin bilmesi gerektiğini söyleyin. Bu bir koruyucu önlemdir.
- Saydam 36 Çocuklarda zor olsa, süreç de zor olsa....